

Frivillighet i mange nyanser og virkeligheter!

Ved Grete Karen Framgarden,
høgskolelektor ved VID vitenskapelige høgskole

Basert på doktorgradsarbeidet

«Frivillighet i Den norske kirke»

En kvalitativ studie av 6 menigheter i Stavanger og Hamar
bispedømmer

Forskningsspørsmål: Hva kjennetegner Den norske kirkes frivillighet?

- Hvilke beveggrunner for oppgavemedvirkning og frivillig innsats finnes i de seks menighetene i Stavanger og Hamar bispedømmer?
- Hva kjennetegner frivilliges oppgaver i de seks menighetene i Stavanger og Hamar bispedømmer
- Hva kjennetegner organiseringen av menighetenes frivilliginnsats og hvilke samspillsmønstre finnes i forholdet mellom ansatte og frivillige i de seks menighetene i Stavanger og Hamar bispedømmer

Hvorfor og hvordan?

Mål: Forståelse av lokalmenighetens frivillighet, på dens egne premisser

Hvordan:

- En måneds feltarbeid hvert sted
- Intervju med 41 frivillige (16-79 år) og 14 ansatte
- Deltakende observasjon, lesning av årsrapporter, tilstedeværelse og uformelle samtaler
- Kodearbeid og analyse

Teorigrunnlag:

- Frivillighets og organisasjonsteori
- Ekklesiologi og religionssosiologi
- Diakoni

To «maksimalt varierende case»

- To helt ulike typer kirkekultur, to ytterpunkt på en skala
- Når noe framstår likt i så ulike case,
vil det sannsynligvis finnes tilsvarende trekk flere steder

Hamarmenighetene: Klassisk folkekirketradisjon

Stavangermenighetene: Trosfellesskapspreget folkekirke

Hva fant jeg?

Frivilligheten preges av sosioreligiøs kultur og kirkeforståelse

Det påvirker:

- Hvem som rekrutteres inn i oppgaver
- Frivilliges motivasjon
- Oppgaveutøvelse og prioritering
- Organisering
- Samspillsmønstre mellom frivillige og ansatte

Menighetene i Stavanger bispedømme

Inkluderer også bredden (folkekirke), men har en sterk indrekirkelig kjerne. Sterkere skille mellom de som er innenfor og de som er utenfor denne kjernen.

Frivillige har oftest en tydelig og definert tro.

Livsløp-frivillige, oppgavene varierer gjennom livet, men en er med fra vugge til grav.

Motivasjon: å bygge et kristent fellesskap for seg selv og for familien. Å gi troen videre er et viktig moment for mange.

Tett tilknytning – Det kristne miljøet er nesten et eget samfunn i samfunnet. Viktig nettverk og identitet for de fleste aktive.

Menighetene i Hamar bispedømme

Mindre definert kjerne og større overganger. Den kjernen som er, varierer mer over tid.

Frivillige representerer folk flest. Tro er ingen forutsetning.

Løserer tilknytning til kirkelig arbeid, mer avgrenset og periodebasert frivillighet.

Motivasjon: kirken er en del av samfunnet, og må tas vare på. Gjøres på dugnad, fordi en blir spurt, og fordi en synes det er en grei oppgave.

Kirkefrivilligheten er bare en del av det de enkelte gjør i hverdagen. Andre arenaer er viktigere med hensyn til identitet og fellesskap.

Menighetene i Stavanger bispedømme

Sterk grad av frivillig-styring

Kulturen i frivilligheten er preget av et myndig lekfolk som er vant til arbeid i kirke og bedehus

Oppgaver:

Frivillige er oftere i spesifikt trosrelaterte oppgaver

- Forbønn, forkynnelse og undervisning, lovsang
- Planlegger og gjennomfører hele gudstjenester

Frivillige er også i praktiske oppgaver, diakoni, dugnadsarbeid, menighetsråd m.m.

Ungdomsarbeidet er stort, 80 frivillige er tilknyttet dette. Hele miljøet teller 150-200 ungdommer.

Menighetene i Hamar bispedømme

Mer ansattstyrt virksomhet

De frivillige er mindre vant med kirkelig virksomhet.

Oppgaver:

En god del frivillige er tilknyttet menighetsråd. Særlig i bygdemenighetene inkluderer dette også oppgaver i gudstjenesten og andre arrangement.

Diakoni – besøkstjeneste, familiemiddag og besøk på institusjoner

Mye samarbeid med andre aktører (korps, folkemusikklag, sanitetsforeningen, skolene m. fl.), i tillegg til konfirmantministranter og kirkekor, deltakere i trosopplæringsopplegg m.m

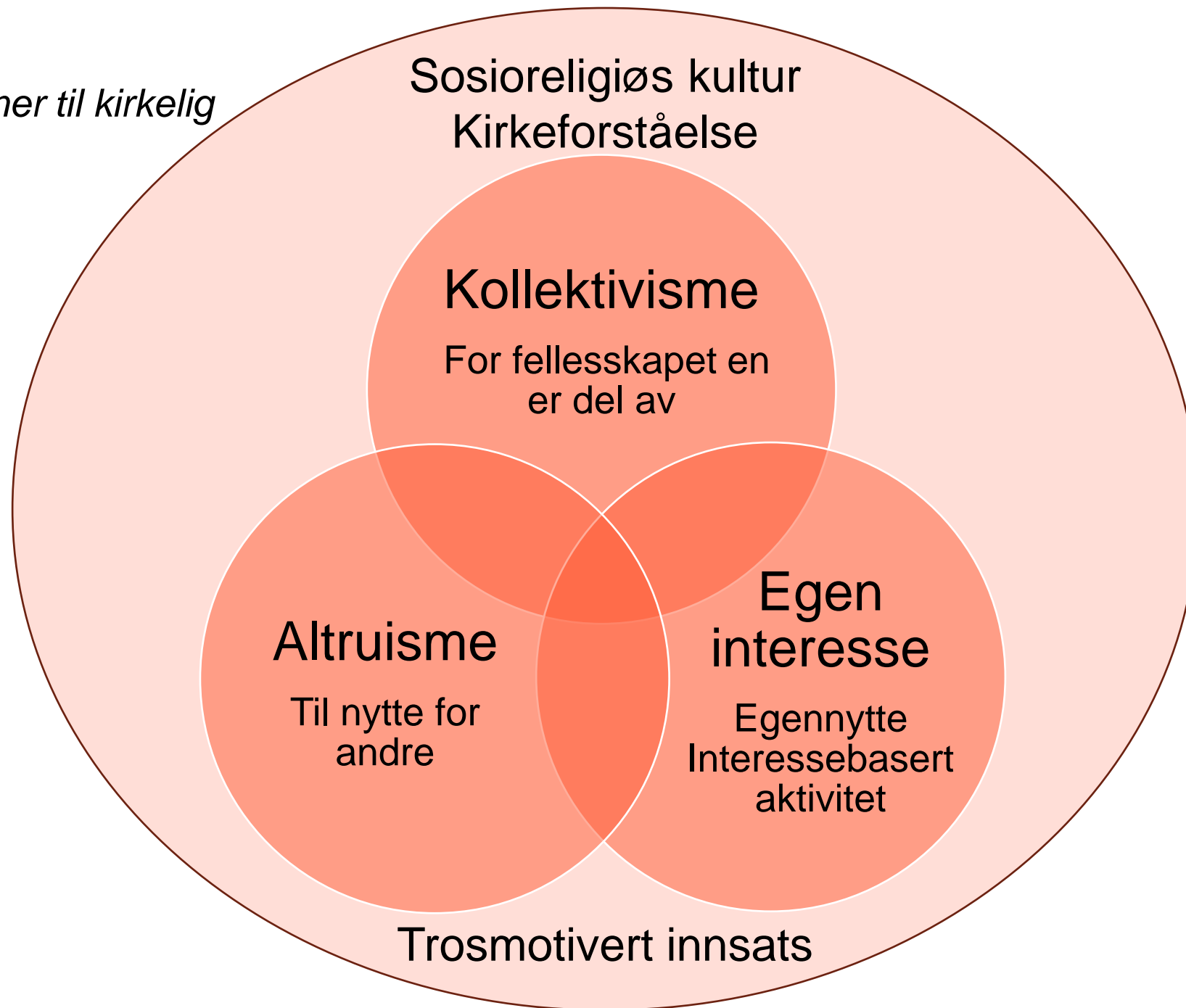
Noen fellestrekk – til tross for all ulikhet

Variert frivillighet - ulike frivilligtradisjoner i spill

Teorigrunnlag:

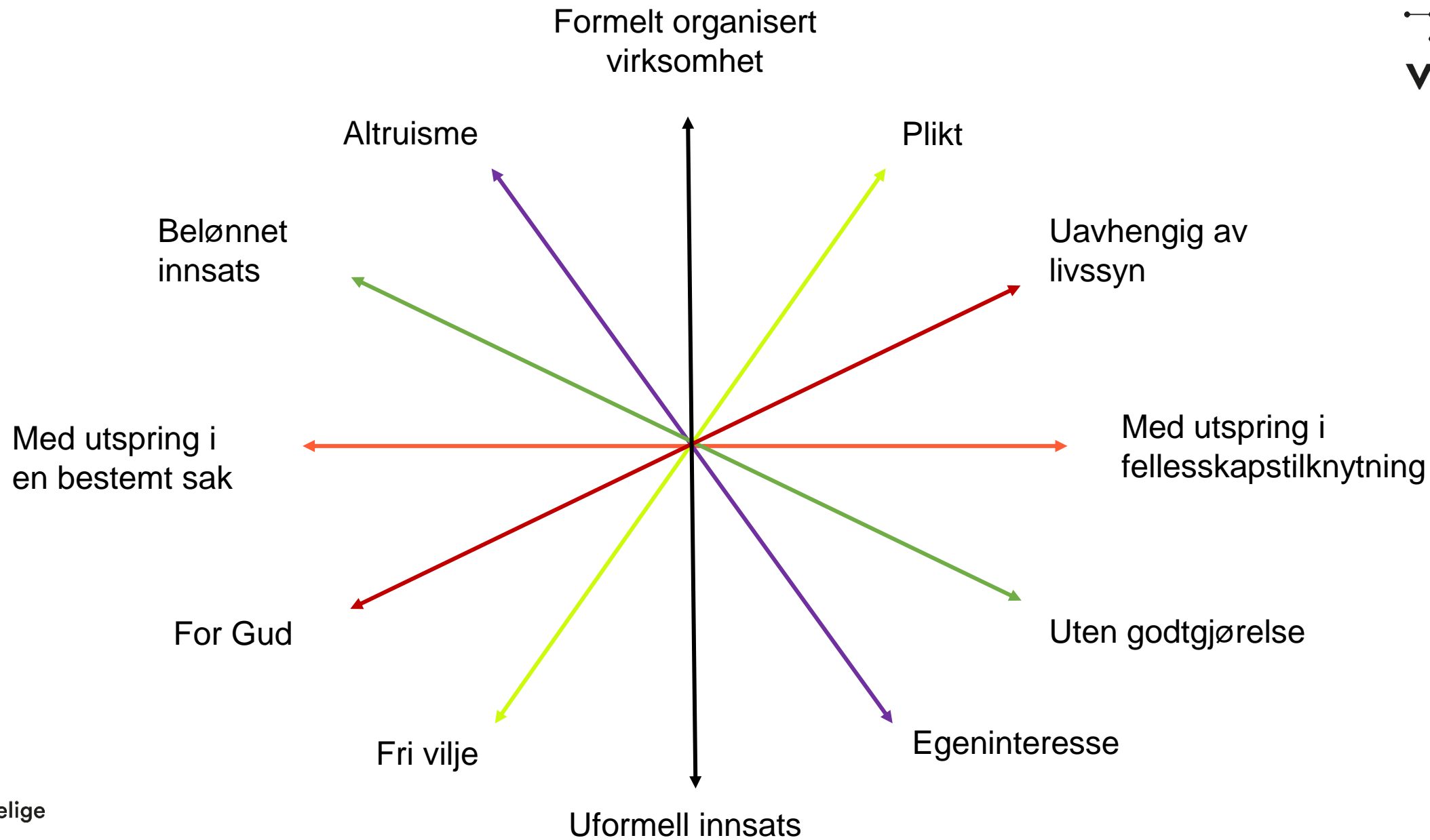
- Håkon Lorentzen (2007): Dugnad, filantropi og kollektivism
- Colin Rochester og kolleger (2012): «unpaid work or service», «activism» og «serious leisure»

Figur 6.3.3
Beveggrunner til kirkelig
frivillighet

Lokalkirkelig frivillighet er et komplekst fenomen

Figur 9.2.3 Spennvidde i motivasjon og organisering

Kirkens ulønnede medarbeidere har ulik tilknytning til kirken

Det har betydning for
rekruttering, ledelse og organisering

Figur 9.2.2 Ulike rekrutteringsgrunnlag til kirkelige oppgaver

Personlig tilknytning til fellesskap og arbeid

Naturlig interesse
Eierskap
Sosial forpliktelse (implisitt)
Organisk utviklet

Frivillig eierskap og innflytelse

Diakoni (organiserte tiltak)
Musikk og kulturtilbud
Interessebasert aktivitet

Samhandling og samarbeid i kirkens arbeid og fellesskap

Liten grad av tilknytning utover medlemskap i Dnk

Interesse må skapes
Eierskap må bygges
Forpliktelse kan formaliseres
Instrumentell tilnærming med håp om videreføring

Ofte tilrettelagt og ledet av ansatte

Diakonalt perspektiv

Registrerte frivillige i diakonifeltet
utgjør en mindre del av menighetenes samlede frivilligflokk

Men tall kan være misvisende:

- Uformell diakonal aktivitet
- En implisitt diakonal dimensjon i kirkens fellesskap og arbeid

Implisitte diakonale trekk ved menighetens frivilligliv

Frivillighet:

- sosialt fellesskap, mulighet til å bidra og få anerkjennelse for det en gjør
- Hva det betyr for den enkelte er ikke synlig for alle

Diakonal utfordring

- Kirkens væremåte må være diakonal
- Inkludere, gi rom og gjensidig støtte og anerkjennelse

Lokalkirken betyr mye for den som er involvert – arbeidet her fortjener å bli løftet fram og anerkjent

Oppsummerende konklusjon

- Lokalkirkelig frivillighet er variert
- Uformelle menighetsmiljø – ledelse og organisering må tilpasses dette.
- Ulike typer oppgaver, ulike frivilliggrupper – variert tilnærming
- Frivillige i denne studien var i hovedsak godt fornøyd
- Ledelse og samarbeid, skjedde uformelt og underveis

Implikasjoner for lokalkirkelig frivilligsatsning

Ingen menigheter er like – må forså sin frivillighetskulturen hvor en befinner seg.

Ulike oppgaver / frivillighetskulturer krever ulikt av ledelse og oppfølging.

I mange sammenhenger:

Tenk samarbeid *med* frivillige, framfor ledelse *av* frivillige

Takk for oppmerksomheten!

Referanseliste

Addy, Tony (2019). Seeking Conviviality: A New Core Concept for the Diaconal Church. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K.K. Korslien & K. Nordstoke. *The Diaconal Church* (s.158-170). Regnum Books.

Flyvbjerg, B. (2009). *Samfundsvidenskab som virker: hvorfor samfundsforskningen fejler, og hvordan man får den til at lykkes igen*. Akademisk Forlag.

Lorentzen, H. (2007). *Moraldannende kretsløp: stat, samfunn og sivilt engasjement*. Abstrakt forlag

Rochester, C., Paine, A. E., Howlett, S., Zimmeck, M., & Paine, A. E. (2012). *Volunteering and Society in the 21st Century*. (Paperbackutgave). Palgrave Macmillan.